

А. Є. Чуєнков,
головний бухгалтер ТОВ «Бімаркет», аудитор

СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

У статті розкрито суть, причини виникнення та необхідність внутрішнього аудиту, проаналізовано роль і об'єкти внутрішнього аудиту, визначено класифікацію, завдання, функції та особливості організації служби внутрішнього аудиту.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, служба внутрішнього аудиту.

А. Е. Чуенков СУЩНОСТЬ И ОРГАНИЗАЦИЯ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА

В статье раскрыты суть, причины возникновения и необходимость внутреннего аудита, проанализированы роль и объекты внутреннего аудита, определены классификация, задания, функции и особенности организации службы внутреннего аудита.

Ключевые слова: аудит, внутренний аудит, служба внутреннего аудита.

A. E. Chuienkov ESSENCE AND ORGANIZATION OF A SERVICE OF INTERNAL AUDIT

In the article the essence of internal audit, reasons of its occurrence and necessity are revealed, concept and objects of internal audit are analyzed, classification, tasks, functions and organizational aspects of service of internal audit are determined.

Key words: audit, internal audit, service of internal audit.

Постанова проблеми. В Україні продовжують розвиватися ринкові відносини. Швидко зростає великий бізнес. Невідповідність роботи існуючих контрольно-ревізійних служб, що виконують функцію контролю, вимогам ринкових перетворень потребує удосконалення контрольної функції внутрішнього аудиту. Керівники великих підприємств починають розуміти також управлінське значення внутрішнього аудиту в підвищенні ефективності управління великим бізнесом. Тому потреба у внутрішньому аудиті у власників та керівників великого бізнесу дедалі більше зростає. Але у них відсутній досвід організації і управління службами внутрішнього аудиту. До того ж в Україні сьогодні бракує наукових праць з питань організації та управління внутрішніх аудиторських служб.

Мета статті – розкрити сутність внутрішнього аудиту і причини, які спонукали до його виникнення, визначити об'єкт, класифікацію, завдання та функції внутрішнього аудиту, охарактеризувати основні організаційні аспекти роботи служби внутрішнього аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність здійснення внутрішнього аудиту зазначають усі науковці, які займаються вивченням бухгалтерського обліку та аудиту. Підтвердженням цього є видання низки підручників, монографій і посібників з аудиту, підготовлених провідними українськими вченими, серед яких, зокрема: В. С. Рудницький, Б. Ф. Усач, В. В. Сопко, Ф. Ф. Бутинець, А. М. Кузьмінський, В. П. Завгородній, а також зарубіжними науковцями – наприклад, Е. А. Аренсом, Дж. К. Лоббеком та ін. Але «практиків» більше цікавить питання доцільності внутрішнього аудиту на підприємстві. Тому теоретико-методологічні положення щодо організації внутрішнього аудиту потребують подальшого поглиблення і доповнення.

Основні результати дослідження. Із переходом до ринкової економіки на великих підприємствах виникла необхідність організації внутрішніх аудиторських служб, що пов'язано з потребою ефективного управління.

Підвищення загального рівня управлінських кадрів і професійної підготовки менеджерів господарюючих суб'єктів стає актуальним на сучасному етапі господарювання. З метою більш ефективного управління створюється служба внутрішнього аудиту, яка дозволяє оперативно виявляти поточні проблеми на підприємстві.

Внутрішній аудит для української практики – поняття нове, хоч за кордоном він активно використовується на великих підприємствах. Внутрішній аудит дає інформацію менеджеру про стан фінансово-господарської діяльності, підвищує ефективність системи внутрішнього контролю, яка не допускає порушень, підтверджує звітність.

Внутрішній аудит бурхливо розвивається у світі, але, на жаль, не всі підприємці розуміють його призначення у бізнесі. Ось чому визначення внутрішнього аудиту має не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Стосовно часу виникнення внутрішнього аудиту існують різні точки зору. Вважають, що він зародився навіть раніше аудиту. Одні автори вважають, що внутрішній аудит виник у XVI столітті, інші – у XIX ст. Але реально внутрішній аудит як наука почав стрімко розвиватися після Другої світової війни. У 1941 році в *Altamonte Springs* (США) був заснований Інститут внутрішніх аудиторів (IBA) – міжнародна професійна організація, яка отримала світове визнання. Її метою є розвиток та популяризація професії внутрішнього аудитора і розробка стандартів професійної діяльності. Сьогодні до складу IBA входить понад 122 тис. членів із 165 країн та регіонів. Загалом у світі налічується близько 1 млн. людей, які тією чи іншою мірою займаються внутрішнім аудитом.

Інститут внутрішніх аудиторів здійснює навчання і сертифікацію, має знак сертифікації внутрішніх аудиторів (CIA). Він є підтвердженням сертифікації внутрішніх аудиторів на світовому рівні й стандартом оцінки компетентності та професіоналізму аудиторів у сфері внутрішнього аудиту.

У кожній країні є свої особливості як підготовки, так і роботи фахівців. Приміром, у внутрішніх аудиторів США існували такі обов'язки щодо запобігання і виявлення випадків шахрайства: вони контролювали формування політики компанії щодо сумнівних платежів, проводили перевірку нетипових та не підтверджених необхідними документами витрат, відрахувань. У подальшому акцент діяльності американських внутрішніх аудиторів змістився із запобігання шахрайства до удосконалення всього господарчого механізму фірми.

Нині внутрішні аудитори працюють як у державному, так і в приватному секторі. Внутрішні аудитори здійснюють незалежне експертне оцінювання управлінських функцій фірм чи компаній, надають фірмі, що здійснює управління, результати аналізу, оцінювання, рекомендації, поради й інформацію про діяльність підприємства, яке вони перевіряють [1].

Внутрішній аудит – це діяльність, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий підрозділ підприємства або окрема посадова особа. Головна увага внутрішнього аудиту зосереджена на аналізі інформаційної системи, включаючи систему бухгалтерії і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні ефективності роботи підприємства у цілому. Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінку і моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерії та внутрішнього контролю. Внутрішній аудит є складовою внутрішньогосподарського контролю [2].

В основному внутрішній аудит розглядає бухгалтерську інформацію і виявляє її достовірність. Завдання внутрішнього аудитора – допомогти працівникам фірми виконувати свої обов'язки кваліфіковано та ефективно.

Із розширенням повноважень і набуттям досвіду господарювання власника, керівника підприємства дедалі частіше на підприємствах створюються відділи внутрішнього аудиту. Такий структурний підрозділ об'єднує у своєму складі досвідчених бухгалтерів, які згідно із затвердженим керівником планом за погодженням із головним бухгалтером здійснюють наступний бухгалтерський контроль – внутрішній аудит, тобто перевірку достовірності обліку та звітності, їх повноти і відповідності чинному законодавству, встановленим нормативам та стандартам.

Служба внутрішнього аудиту – постійно діючий структурний підрозділ підприємства, який здійснює функцію поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю [3].

Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв'язку з тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що за відсутності контролю і оцінки персонал починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю можливі викривлення реального стану справ на підприємстві.

Внутрішній аудит стає одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємствами різних організаційно-правових форм і, особливо,

акціонерних товариств. Серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає реальну оцінку стану підприємства. Однак невідповідність роботи існуючих контрольно-ревізійних служб, що виконують зазначену функцію контролю, вимогам ринкових перетворень потребує вдосконалення контрольної функції внутрішнього аудиту. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту зумовлена тим, що власник або керівник хоче знати реальний стан справ на підприємстві. Адміністрація підприємства розробляє політику і процедури роботи фірми, але персонал не завжди може зрозуміти їх або подеколи не виконує завдання керівників із тих чи інших причин.

Потреба у внутрішньому аудиті виникає також і тому, що вища ланка управління не займається безпосередньо контролем повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства і через те вона відчуває потребу в інформації, яка формується на нижчих ланках. Менеджери не мають достатньо часу, щоб перевірити виконання вказівок, і часто не володіють специфічними інструментами такої перевірки. Тому вони не можуть своєчасно виявити приховані недоліки та відхилення. На допомогу приходять внутрішні аудитори, діяльність яких дозволяє:

- забезпечити захист від помилок і зловживань;
- визначити «зони ризику», можливості усунення майбутніх недоліків або відхилень;
- ідентифікувати та «посилити» слабкі сторони в системах управління.

Дії внутрішніх аудиторів зазвичай доповнюються обговоренням із вищими органами управління виявлених на підприємстві проблем.

Із зростанням масштабів діяльності підприємства і створенням багаторівневого апарату управління постають проблеми обміну інформацією та координації рішень, збільшується ймовірність прийняття різними ланками постанов, які суперечать одна одній, ускладнюється контроль різних ланок управління з боку центрального керівництва, що посилює ризик виникнення помилок і зловживань персоналу (менеджерів). Якщо ж організація має географічно віддалені філіали або відділення, у яких місцеве керівництво приймає самостійні рішення, то посилюється необхідність здійснювати контроль і оцінку ухвалених рішень у цілому, а для цього потрібна достовірна, якісна інформація.

Система бухгалтерського обліку не дає повної інформації, необхідної для своєчасного прийняття рішень. Керівники структурних підрозділів та окремі фахівці не завжди володіють відповідними знаннями і досвідом у галузі ухвалення рішень, які мають важливе значення для підприємства і можуть не тільки збільшити його прибутки, а й завдати збитків, призвести до банкрутства. Тому ні бухгалтерія, ні фахівці не в змозі в повному обсязі здійснювати внутрішньогосподарський контроль. Яким би професійними не був менеджмент, актуальним є питання контролю за діяльністю компанії, одним із дієвих інструментів якого може стати внутрішній аудит.

Проаналізувавши сутність та роль внутрішнього аудиту, доходимо висновку, що його організація властива лише великим підприємствам, які мають складну структуру, значну кількість філіалів, різні види діяльності та можливості кооперування, зацікавленість органів управління отримувати достатньо об'єктивну і незалежну оцінку дій менеджерів усіх видів керування.

Внутрішній аудит є одним із способів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності всіх підрозділів великого підприємства. Він запроваджується і діє в інтересах його керівників та (або) власників і регламентується внутрішніми нормативними актами для контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання й подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю [4].

Робота фахівців із внутрішнього аудиту на великих підприємствах із різними видами діяльності, складною розгалуженою структурою і значною кількістю територіально віддалених філій, дочірніх та підпорядкованих підприємств полягає, насамперед, в уніфікації і стандартизації облікових процесів для правильного формування зведеної чи консолідованої зовнішньої та внутрішньої звітності. Працівники бухгалтерських служб територіально відокремлених структурних підрозділів, дочірніх і залежних підприємств не завжди дотримуються єдиної методики ведення бухгалтерського, й особливо його підсистеми – управлінського обліку. Внаслідок відсутності єдиного методологічного підходу одні й ті ж самі операції відображаються по-різному, що може стати причиною недостовірності консолідованої звітності. А це, своєю чергою, не дає змоги керівництву оцінити реальне фінансове становище господарюючого суб'єкта у цілому і правильно визначити напрями його подальшого розвитку.

Крім того, фахівці служби відділу внутрішнього аудиту можуть залучатися як експерти в разі виникнення розбіжностей між головною компанією та підприємствами, що входять до її структури, а також за розпорядженням керівництва спостерігати за доцільністю й ефективністю здійснення окремих операцій, правильністю відображення їх у системі обліку та звітності, надання інформації менеджерам.

Сутність внутрішнього аудиту розкривається і в його функціях. Їх наповнення конкретним змістом залежить від особливостей діяльності підприємства й має здійснюватися тим органом управління, якому підпорядковується служба внутрішнього аудиту. Як свідчить досвід розвинутих країн, внутрішній аудит виконує такі основні функції:

- контрольна;
- координаційна;
- аналітична;
- інформаційна;
- консультативна;
- захисна.

Контрольна функція внутрішнього аудиту полягає у визначенні адекватності політики підприємства встановленим параметрам та оцінці ефективності обліку і менеджменту. Внутрішні аудиторі перевіряють роботу окремих підрозділів підприємств з метою оцінки внутрішнього контролю, політики та внутрішніх процедур, оцінюють дисципліну виконання персоналом вказівок і наданих раніше рекомендацій.

Координаційна функція передбачає планування роботи внутрішнього аудитора з огляду на потреби акціонерів, інвесторів, правління підприємства та раціональне використання можливостей підрозділу.

Аналітична функція – це експертна оцінка й аналіз ефективності важливих аспектів господарської діяльності.

Інформаційна функція полягає в інформуванні керівництва підприємства про результати перевірок, вияв-

лені факти порушень вимог законодавства або внутрішніх правил.

Консультативна функція – це надання поточних консультацій працівникам підрозділів.

Захисна функція передбачає вжиття заходів, спрямованих на збереження активів підприємства від потенційних крадіжок, фактів шахрайства, неефективного управління бізнесом.

Із функціями внутрішнього аудиту пов'язані його завдання. Вони можуть бути різними залежно від специфіки роботи, особливостей організаційної структури і завдань підприємства, які ставить перед собою адміністрація у певний момент [1].

До основних завдань внутрішнього аудиту належать:

- перевірка бухгалтерської інформації;
- перевірка оперативних даних, якими користується система управління;
- перевірка засобів та способів ідентифікації інформації;
- вивчення окремих статей звітності;
- перевірка сальдо і оборотів за окремими рахунками бухгалтерського обліку;
- перевірка та моніторинг системи бухгалтерського обліку;
- перевірка і моніторинг системи внутрішнього контролю;
- перевірка дотримання законів та внутрішніх правил;
- контроль за дисципліною виконання рішень керівництва або власників;
- вивчення і оцінка ефективності системи внутрішнього контролю;
- перевірка наявності, стану та збереження майна підприємства;
- перевірка поточної діяльності окремих структурних підрозділів;
- оцінка і контроль використовуваного програмного забезпечення;
- контроль дотримання комерційної таємниці;
- розслідування окремих негативних випадків (розкрадання, обман, помилки на значні суми) та неадекватних дій персоналу управління;
- оцінка ефективності використання фінансових, матеріальних, трудових, інтелектуальних ресурсів;
- розробка рекомендацій з усунення невідповідностей для підвищення ефективності діяльності підприємства та його персоналу.

Об'єкти внутрішнього аудиту можуть бути різними залежно від особливостей економічного суб'єкта та вимог його керівництва або власника. Основними об'єктами внутрішнього аудиту є:

- організація і методика ведення бухгалтерського обліку (облікова, податкова, амортизаційна та інші види політики, план документообігу тощо);
- дотримання якісних характеристик фінансової звітності;
- організація податкового обліку, складання податкової звітності, своєчасність сплати податків;
- система управління підприємством та його структура;
- система і стан внутрішнього контролю (контрольна політика);
- організація фізичного захисту активів підприємства;
- фінансовий стан і платоспроможність підприємства, рівень забезпечення ресурсами та їх використання;
- дотримання вимог законів, нормативних актів, роз-

поряджень адміністрації, технології і норм, що регламентують діяльність підприємства;

- інші процеси господарської діяльності підприємства (використання робочого часу, продуктивність праці).

Внутрішній аудит здійснюється спеціально створеним на підприємстві підрозділом, який зазвичай функціонально підпорядковується Раді директорів, аудиторському комітету або Загальним зборам власників підприємства. Організація, роль та функції внутрішнього аудиту визначаються власником і керівництвом підприємства залежно від: складу, специфіки та показників діяльності, наявної системи управління, стану внутрішнього контролю тощо. Відтак на практиці виникають різні види внутрішнього аудиту:

- операційний (управлінський) аудит;
- аудит на відповідність вимогам;
- аудит фінансової звітності.

Операційний (управлінський) аудит містить такі складові:

а) функціональний (міжфункціональний) аудит систем виробництва й управління, що проводиться з метою оцінки якості виконання функцій виробництва та управління будь-яким підрозділом (посадовою особою) підприємства;

б) організаційно-технічний аудит систем виробництва й управління, що передбачає здійснення перевірки різних ланок систем виробництва та управління на предмет адекватності їх організаційної і технічної діяльності;

в) усебічний аудит системи виробництва й управління, що поєднує організаційно-технічний та функціональний аудит систем виробництва і управління та контроль елементів і процесів, які пов'язують підприємство із зовнішнім середовищем.

Аудит на відповідність вимогам поділяється на два підвиди:

1) аудит на відповідність принципам, який проводиться за допомогою процедури аудиторського контролю з точки зору дотримання (виконання) підприємством законів та підзаконних актів і приписів апаратом управління підприємства;

2) аудит на відповідність доцільності, який передбачає здійснення процедури аудиторського контролю діяльності посадових осіб на предмет раціональності, розумності, обґрунтованості та корисності їх діяльності.

Аудит фінансової звітності поділяється на:

а) плановий, який проводиться в межах затвердженого плану роботи;

б) позаплановий, який здійснюється на вимогу власника, керівника підприємства.

Для повнішого забезпечення виконання функцій аудиту потрібно відповідним чином організувати апарат внутрішнього аудиту та запровадити наукову організацію праці аудиторів, що є важливими складовими елементами організаційної структури внутрішнього аудиту.

Провідне місце в організації внутрішнього аудиту належить раціональній побудові структури апарату та оптимальному застосуванню його організаційних форм. За критерієм адміністративного підпорядкування розрізняють три типи побудови структури апарату внутрішнього аудиту: лінійно-просту; лінійно-штабну та комбіновану.

Залежно від розподілу праці співробітників сфери контролю і відповідно до типу побудови служби внутрішнього аудиту розрізняють централізовану та децентралізовану її форми.

На підприємствах, де використовують централізовану форму організації внутрішнього аудиту, аудитори є штатними працівниками бухгалтерії і підпорядковуються головному бухгалтерові в адміністративному та методологічному аспектах. У разі застосування децентралізованої форми аудитори виділені в самостійний структурний підрозділ.

Загальне керівництво службою внутрішнього аудиту здійснює начальник, який безпосередньо підпорядковується керівнику підприємства.

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно фахівці з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучалися працівники, які мають ґрунтовні знання не тільки з обліку та аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо.

Без чіткого визначення функціональних обов'язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як їх права, так і обов'язки.

Функціональні обов'язки керівника служби внутрішнього аудиту виявляються на початковій, дослідній і завершальній стадіях аудиту та визначаються Положенням про відділ внутрішнього аудиту, яке затверджує власник (керівник) підприємства.

У Положенні відображаються такі питання, як загальне планування аудиту, розподіл роботи між аудиторами і здійснення контролю за їх роботою та реалізацією результатів проведеного аудиту, наступний контроль за виконанням прийнятих рішень.

Керівник служби внутрішнього аудиту безпосередньо відповідає за організацію роботи відділу з виконання поставлених перед ним завдань, а саме: за своєчасне виконання плану роботи підрозділу, подання на розгляд керівництву підприємства достовірної інформації внутрішнього аудиту та пропозицій щодо прийняття управлінських рішень.

Права і обов'язки внутрішніх аудиторів та їх відповідальність визначені також Кодексом законів про працю, Положенням з організації внутрішнього аудиту, контрактами, посадовими інструкціями, якщо ці аудитори працюють на постійній основі або виконують роботу за угодами цивільно-правового характеру.

Положення для внутрішніх аудиторів може передбачати такі статті:

- самостійне визначення способів і прийомів проведення аудиту, виходячи із погоджених плану та програми аудиту;
- вимоги і можливість отримання необхідних документів, пояснень у письмовій або усній формі, які мають стосунок до об'єкта перевірки;
- огляд й опечатування за необхідності приміщень кас, складів, комор, архівів тощо;
- перевірка наявності майна, грошей, цінностей, проведення або вимоги проведення контрольних обмірів виконаних робіт, застосування інших прийомів перевірки для вивчення стану використання в господарській діяльності підприємства матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- виявлення фактів розкрадання, марнотратства, оманливі керівників тощо.

Внутрішніми нормативними актами внутрішнім аудиторам можуть надаватися досить широкі повноваження, зокрема проведення інвентаризації майна і зо-

бов'язань, зустрічних перевірок, вимірювання обсягів виконаних робіт тощо.

На внутрішніх аудиторів та інших спеціалістів, залучених до аудиторської перевірки, покладається ряд обов'язків, як-от:

- знати закони України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні та інструктивні документи органів державного управління, що регулюють діяльність підприємства;
- на науковій основі використовувати методи та форми проведення аудиту;
- належним чином перевіряти стан бухгалтерського обліку і достовірність звітності, інші питання, передбачені планом внутрішнього аудиту;
- повідомляти керівництво про всі факти виявлених під час аудиту недоліків у здійсненні господарської діяльності та вносити пропозиції щодо їх усунення тощо.

За неналежне виконання своїх обов'язків аудиторів і спеціалістів, які залучені до внутрішнього аудиту, несуть майнову та іншу відповідальність, визначену чинним законодавством, контрактом і умовами договору, за якими вони працюють.

Співробітники служби внутрішнього аудиту повинні мати освіту, що відповідає характеру їх діяльності. У складі служби внутрішнього аудиту бажано передбачити наявність аудитора, який має відповідний кваліфікаційний сертифікат, оскільки такий спеціаліст володіє спеціальними прийомами перевірки.

Приблизний склад і структура служби внутрішнього аудиту може виглядати таким чином:

1. Керівник служби внутрішнього аудиту (сертифікований аудитор).
2. Спеціаліст із розрахунків.
3. Спеціаліст із документальних перевірок звітності.

Керівник служби внутрішнього аудиту виконує такі функції:

- складає план-графік перевірок усіх підрозділів;
- визначає склад групи для перевірки діяльності філій;
- здійснює аналіз фінансово-господарської діяльності;
- проводить консультації з окремих питань;
- контролює виконання наказів і розпоряджень керівника головного підприємства з господарських питань;
- складає загальний звіт про виконану службою внутрішнього аудиту роботу.

Спеціаліст із розрахунків служби внутрішнього аудиту виконує такі функції:

- аналізує фінансові потоки між підрозділами і головним підприємством;
- надає консультації з фінансових питань;
- бере участь у складанні загального плану та програми внутрішнього аудиту;
- бере участь у поточному контролі за фінансовою діяльністю підрозділів;

- бере участь у складанні звітів про результати внутрішнього аудиту.

Спеціаліст із документальних перевірок звітності служби внутрішнього аудиту виконує такі функції:

- складає план-графік перевірок підрозділів;
- комплектує виїзну групу;
- організовує і здійснює поточний контроль роботи підрозділів;
- складає загальний план та програму внутрішнього аудиту;
- доводить до відома керівників служби основні результати аудиту, які можуть вплинути на зміст і висновки звіту внутрішнього аудиту;
- бере участь у підготовці до аудиторської перевірки;
- безпосередньо здійснює та документально оформлює результати аудиторських дій;
- складає звіт за результатами внутрішнього аудиту;
- організовує і контролює роботу учасників виїзної групи внутрішніх аудиторів, проводить консультації;
- виконує перевірку виконання наказів та розпоряджень керівника головного підприємства із фінансово-господарських питань.

До складу аудиторської служби також можуть входити інші спеціалісти та експерти (з оподаткування, правових питань, фінансового аналізу тощо), які не належать до штатних працівників аудиторської служби, але залучаються до роботи на договірних засадах. Нештатні фахівці, які виступають у ролі зовнішніх аудиторів, мають повноваження, надані їм договором, і несуть відповідальність за свою роботу.

Висновки. Таким чином, сутність внутрішнього аудиту – удосконалення організації і управління підприємством, виявлення та мобілізація резервів його росту, безпека бізнесу.

Література

1. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : [підручник] / В. В. Немченко, В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко; за ред. В. В. Немченко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
2. Пантелєєв В. П. Внутрішній аудит / В. П. Пантелєєв, М. Д. Корінко. – К. : Держ. академія статистики обліку та аудиту Державного комітету статистики України, 2006. – 247 с.
3. Принципи корпоративного управління. Затверджені рішенням Держкомісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2003 р. № 571 // Офіційний сайт ДЦПФР [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : <http://www.ssmc.gov.ua/NA.aspx?RAID=3575>
4. Бутинець Ф. Ф. Аудит / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид., перероб., доп. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 672 с.

Стаття надійшла до редакції 16 червня 2010 року

Розміщуємо баннерну і контекстну рекламу
на сайтах Інтернет-холдингу (55 веб-ресурсів)
www.soskin.info

Тел./факс: (044) 235 98 28 (27)
E-mail: office@osp.com.ua